

Πρόγραμμα Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων για την περιοχή της λίμνης Παμβώτιδας

ΙΟΥΝΙΟΣ 2019
ΟΜΑΔΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ – ΜΟΔ ΑΕ - ΦΔΛΠΙ

Ενότητα 1. Εισαγωγή

Το Πρόγραμμα Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων για την περιοχή της λίμνης Παμβώτιδας ακολουθεί τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. και της χώρας για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη καθώς και το νέο πλαίσιο για την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων του Εθνικού Προγράμματος ανάπτυξης.

1.1 Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη και Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης

1.1.1 Γενικά

Με βάση την στρατηγική της Ε.Ε. «ΕΥΡΩΠΗ 2020», η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη είναι χωρική στρατηγική για την αντιμετώπιση των προβλημάτων συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων, με στόχους τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της καθημερινής ζωής των πολιτών και τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, με βάση την αειφόρο ανάπτυξη.

Σύμφωνα με την Εδαφική ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2020 «Προς μια περιεκτική, έξυπνη και βιώσιμη Ευρώπη των διαφορετικών Περιφερειών» το 2011, η τοπική προσέγγιση (place-based approach) για τη χάραξη πολιτικής συμβάλλει στην εδαφική συνοχή. Με βάση τις αρχές του οριζόντιου συντονισμού, η χάραξη πολιτικής και η ενσωμάτωση των στοιχείων για μακροπρόθεσμη ανάπτυξη μιας περιοχής, εφαρμόζει την αρχή της επικουρικότητας μέσω μιας προσέγγισης πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Αυτή η προσέγγιση συμβάλλει στην απελευθέρωση του εδαφικού δυναμικού μέσω αναπτυξιακών στρατηγικών βασισμένων σε τοπικές και περιφερειακές πολιτικές, με την περιφερειακή γνώση των αναγκών και την αξιοποίηση των συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων και παραγόντων που οδηγούν στην υλοποίηση της ανταγωνιστικότητας των τόπων. Οι τόποι μπορούν να αξιοποιήσουν το εδαφικό τους κεφάλαιο για να πραγματοποιήσουν βέλτιστες λύσεις για μακροχρόνια χρήση και συμβάλλουν κατ'αυτόν τον τρόπο στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Οι εδαφικές προτεραιότητες για την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταγράφονται ως ακολούθως :

- Προώθηση της πολυκεντρικής και ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης
- Ενθάρρυνση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης σε πόλεις, αγροτικές και συγκεκριμένες περιοχές
- Διασφάλιση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας των περιφερειών με βάση ισχυρές τοπικές οικονομίες
- Βελτίωση της εδαφικής σύνδεσης ατόμων, κοινοτήτων και επιχειρήσεων
- Διαχείριση και σύνδεση οικολογικών, τοπικών και πολιτιστικών αξιών των περιοχών.

Με βάση τα βασικά συμπεράσματα της επικαιροποιημένης Εδαφικής Κατάστασης και Προοπτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφιστάται η προσοχή στις κύριες εδαφικές προκλήσεις,

εκτιμώντας ότι μία συντονισμένη προσέγγιση είναι απαραίτητη για τον μετασχηματισμό τους σε δυνατότητες για βιώσιμη και αρμονική εδαφική ανάπτυξη.

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 **στρατηγικός στόχος της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης**, σύμφωνα με τους ενωσιακούς κανονισμούς είναι **«η επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων, εστιάζοντας στη φέρουσα ικανότητα και τις ιδιαίτερες ανάγκες των επιμέρους χωρικών ενοτήτων και χρησιμοποιώντας ως κινητήρες της την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα»**.

Στο πλαίσιο αυτό, η **Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη** καλείται να συμπληρώσει και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από την άσκηση των τομεακών πολιτικών και των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2014-2020. Ειδικότερα, η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη καλείται να αντιμετωπίσει συγκροτημένα τις ιδιαίτερες προκλήσεις στο χωρικό επίπεδο, να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από το ΕΣΠΑ σε χωρικό επίπεδο και να προωθήσει την αποδοτική εφαρμογή των «εργαλείων» της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ), της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) και της Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ).

Για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη δύναται να αξιοποιηθούν πόροι από τα 5 Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)) και διάφορες πηγές χρηματοδότησης (Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΤΕΠ), Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) κλπ.), ώστε να είναι δυνατή η πολυταμειακή και πολυτομεακή παρέμβαση στις περιοχές εφαρμογής των παραπάνω εργαλείων.

Επίσης σύμφωνα με το νέο πλαίσιο των κανόνων που θεσπίζονται για το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) και των επιμέρους προγραμμάτων του που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του ΠΔΕ, προβλέπεται η δυνατότητα σύνταξης Ειδικών Προγραμμάτων για κάποιες περιοχές. Ένα **ειδικό πρόγραμμα** μπορεί να αποτελεί πρόγραμμα αναπτυξιακών / επενδυτικών παρεμβάσεων ή παρεμβάσεων για την αποκατάσταση ζημιών ή την αντιμετώπιση κρίσεων, με χωρική ή τομεακή αναφορά, στο χρηματοδοτικό σχήμα του οποίου μπορεί να συμμετέχουν με πόρους διεθνείς και εθνικοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, αναπτυξιακές τράπεζες, δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα ειδικού χρηματοδοτικού σκοπού και επενδυτικά ταμεία, με σύστημα διαχείρισης, συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και πόρους. Καταρτίζεται από την οικεία Περιφέρεια, εγκρίνεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Ανάπτυξης και χρηματοδοτείται στο πλαίσιο του ΕΠΑ, για την αντιμετώπιση ειδικών τομεακών ή περιφερειακών προβλημάτων και αναγκών και την αξιοποίηση αναπτυξιακών ευκαιριών.

Με βάση τα ανωτέρω, σε ότι αφορά στο σχεδιασμό του Προγράμματος, προβλέπεται η αξιοποίηση των κατευθύνσεων για τη στρατηγική της **Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης** σε συνδυασμό με τις νέες ρυθμίσεις για το εθνικό σκέλος του ΠΔΕ, προκειμένου να σχεδιαστεί ένα Ειδικό Πρόγραμμα, στο χρηματοδοτικό σχήμα του οποίου μπορεί να συμμετέχουν με πόρους τα Επιχειρησιακά Προγράμματα της Προγραμματικής Περιόδου 2021 - 2027, αναπτυξιακές τράπεζες, δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα ειδικού χρηματοδοτικού σκοπού και επενδυτικά

ταμεία, και συμπληρωματικά το εθνικό σκέλος του ΠΔΕ, με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και πόρους.

1.1.2 Σχεδιασμός και περιεχόμενο του Προγράμματος - Αρχές

Δέκα αρχές καθοδηγούν το έργο του σχεδιασμού και της εφαρμογής του Προγράμματος Παμβώτιδας. Αυτές οι αρχές καλύπτουν τις συλλογικές αξίες των εταιρών και αποσκοπούν στην ενημέρωση επί των πολιτικών που αναπτύσσονται και επί των ενεργειών που αναλαμβάνονται για την επίτευξη των στόχων και των αποτελεσμάτων του Προγράμματος.

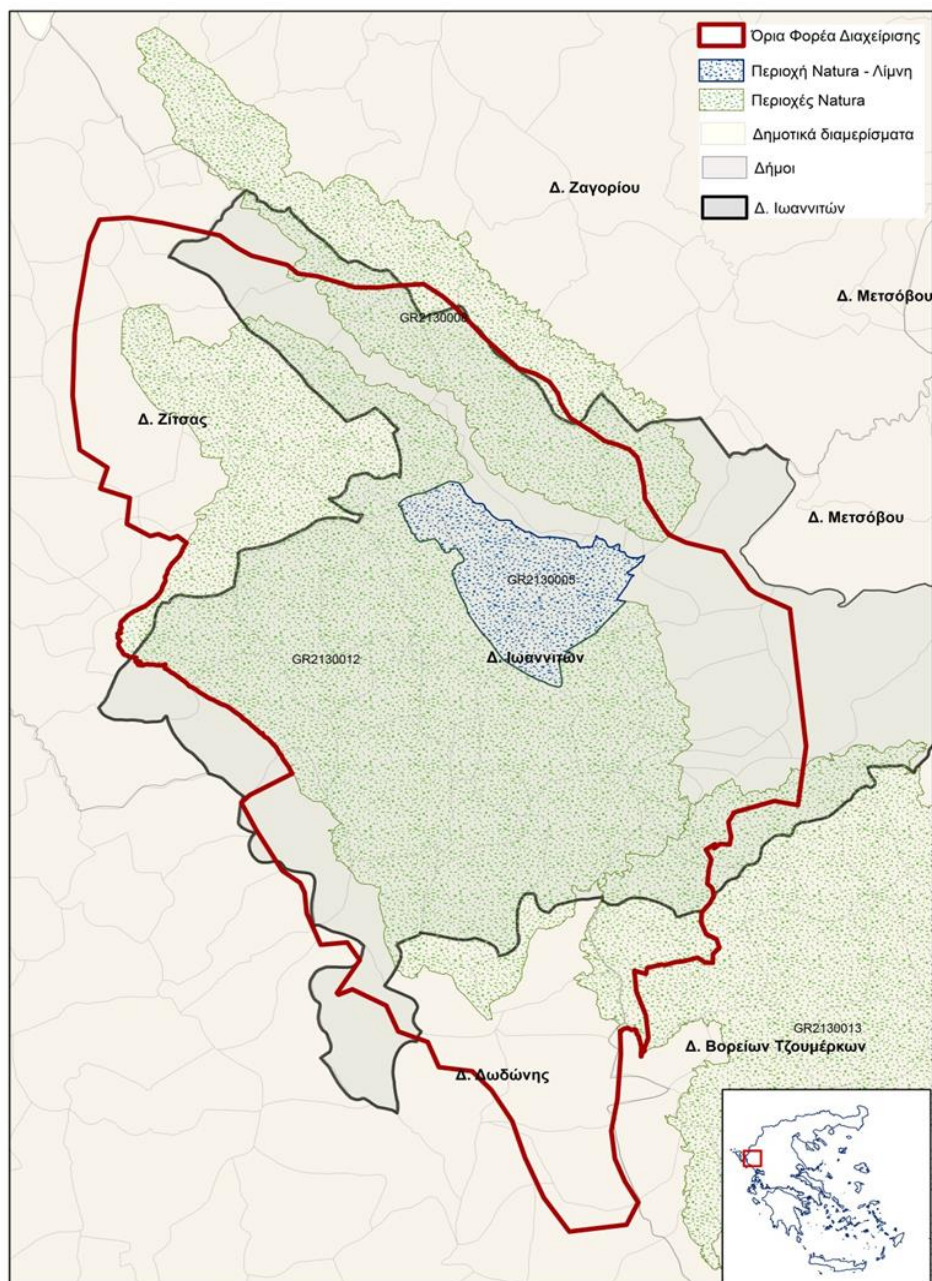
ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΑΡΧΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ :

1. Συνεργασία για την επίτευξη των στόχων και των αποτελεσμάτων της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης.
2. Αναζήτηση συναινέσεων στη λήψη των αποφάσεων.
3. Διαρκής προσπάθεια για την προώθηση συνεχούς βελτίωσης.
4. Επιτυχία στους στόχους και στα αποτελέσματα έγκαιρα και με το μικρότερο δυνατό κόστος για τους πολίτες.
5. Λειτουργία με διαφάνεια στις αποφάσεις, τις πολιτικές, τις δράσεις και τις αναφορές προόδου για να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη του κοινού στην προσπάθεια.
6. Δίκαιη και αποτελεσματική αντιπροσώπευση των συμφερόντων των ανθρώπων σε όλη τη λεκάνη απορροής, συμπεριλαμβανομένης μιας ευρείας και ποικίλης ποικιλίας πολιτισμών, δημογραφικών στοιχείων και ηλικιών. Προώθηση περιβαλλοντικής δικαιοσύνης μέσω ουσιαστικής συμμετοχής και δίκαιης μεταχείρισης όλων των ανθρώπων, ανεξάρτητα από τη φυλή, το χρώμα, την εθνική προέλευση ή το εισόδημα, κατά την εφαρμογή της παρούσας συμφωνίας.
7. Ενεργοποίηση των πολιτών για να αυξηθεί ο αριθμός και την ποικιλομορφία των ατόμων που υποστηρίζουν και υλοποιούν δραστηριότητες διατήρησης και αποκατάστασης.
8. Χρησιμοποίηση επιστημονικών μεθόδων λήψης αποφάσεων και καινοτόμων τεχνολογιών και προσεγγίσεων για την υποστήριξη ορθών αποφάσεων διαχείρισης σε ένα μεταβαλλόμενο οικοσύστημα.
9. Διατήρηση ενός συντονισμένου και ολοκληρωμένου προγράμματος παρακολούθησης και έρευνας για την υποστήριξη της λήψης αποφάσεων, την παρακολούθηση της προόδου και τη μέτρηση της αποτελεσματικότητας των δράσεων διαχείρισης και την πρόβλεψη των μεταβαλλόμενων περιβαλλοντικών συνθηκών.
10. Χρησιμοποίηση προσαρμοσμένων τοπικά προσεγγίσεων, όπου ενδείκνυται, για να παράγονται αναγνωρίσιμα οφέλη στις τοπικές κοινότητες συμβάλλοντας παράλληλα σε μεγαλύτερους στόχους οικοσυστημάτων. Ο σχεδιασμός του Προγράμματος αποτελεί πρωτοβουλία των ενδιαφερόμενων φορέων - μελών της «Εταιρικής Σχέσης», όπως αυτή έχει αποτυπωθεί στο Μνημόνιο Συνεργασίας με τίτλο: «Συμφωνία εταιρικής Σχέσης για την περιοχή της λίμνης ΠΑΜΒΩΤΙΔΑΣ».

Ενότητα 2. Περιγραφή της περιοχής παρέμβασης

2.1 Διοικητικά όρια της περιοχής παρέμβασης

Η περιοχή παρέμβασης έχει έκταση ίση με 45.621,18 εκτάρια και ταυτίζεται με τα όρια της περιοχής αρμοδιότητας του Φορέα Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας στα Ιωάννινα.

Χάρτης 1. Απεικόνιση των ορίων της περιοχής παρέμβασης

Το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής παρέμβασης ανήκει στον Δήμο Ιωαννιτών. Με πολύ μικρότερο ποσοστό συμμετέχουν οι Δήμοι Ζίτσας και Δωδώνης, ενώ οριακά στην περιφέρεια της εμπεριέχονται πολύ μικρά τμήματα των Δήμων Β. Τζουμέρκων και Ζαγορίου. Εντός της

περιοχής παρέμβασης βρίσκονται 75 Δημοτικά Διαμερίσματα που ανήκουν στους παραπάνω Δήμους (πίνακας 1).

Πίνακας 1. Δήμοι και Δημοτικά Διαμερίσματα στην περιοχή παρέμβασης

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΕΔΡΑ_	ΕΚΤΑΣΗ_(Ha)
Β. ΤΖΟΥ ΜΕΡΚΩΝ	Ελληνικού	Ελληνικόν	2096,09
	Αετορράχης	Αετορράχη	523,12
	Κορίτιανης	Κορίτιανη	613,26
ΔΩΔΩΝΗΣ	Σερβιανών	Σερβιανά	1072,03
	Επισκοπικού	Επισκοπικόν	924,69
	Αβγού	Αβγόν	621,42
	Κρυφοβού	Κάτω Κρυφοβόν	1335,93
	Θεριακησίου	Αγία Κυριακή	1333,04
	Ραβενίων	Ραβένια	746,83
	Πέρδικας	Πέρδικα	681,78
	Πεστών	Πεστά	1115,02
	Κωστανιανης	Κωστανιανη	1133,87
	Δραμεσιών	Δραμεσιόι	1117,59
	Δωδώνης	Μάνδρες	871,30
	Μελιγγών	Μελιγγοί	1253,19
	Μαντίου	Μαντίον	788,67
	ΖΑΓΟΡΙΟΥ	Ανθρακίτη	Ανθρακίτης
Καβαλλαρίου		Καβαλλάριον	2121,18
Καλουτά		Καλουτάς	1742,96
ΖΙΤΣΑΣ	Πετσαλίου	Πετσάλιον	620,13
	Ασφάκας	Ασφάκα	652,90
	Πρωτόπαππα	Πρωτόπαππας	1476,81
	Κάτω Λαψίστης	Κάτω Λαψίστα	618,19
	Νεοχωρίου	Νεοχώριον	617,67
	Άνω Λαψίστης	Άνω Λαψίστα	794,86
	Ροδοτοπίου	Ροδοτόπιον	2172,06
	Ελεούσης	Ελεούσα	1216,31
	Μεγάλου Γαρδικίου	Μέγα Γαρδικιον	354,57
	Βουνοπλαγιάς	Βουνοπλαγιά	1088,47
	Ζωοδόχου	Ζωοδόχος	632,40
	Αγίου Ιωάννου	Άγιος Ιωάννης	360,66
	Αναργύρων	Ανάργυροι	956,53
	Πετραλώνων	Πετράλωνα	844,59
	Λοφίσκου	Λοφίσκος	373,27
Περάτη	Περάτης	349,75	

ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	Ανατολής	Ανατολή	721,49
	Μπάφρας	Μπάφρα	209,18
	Νεοκαισαρείας	Νεοκαισάρεια	427,42
	Μπάφρας	Μπάφρα	178,03
	Ιωαννιτών	Ιωάννινα	1562,49
	Μαρμάρων	Μάρμαρα	1737,79
	Σταυρακίου	Σταυράκιον	819,49
	Νεοχωροπούλου	Νεοχωρόπουλον	562,55
	Σταυρακίου	Σταυράκιον	21,91
	Εξοχή (πρώην κ. Περάματος)	Εξοχή	80,68
	Κόντσικας	Κόντσικα	1326,01
	Ασβεστοχωρίου	Ασβεστοχώριον	1646,31
	Πεδινής	Πεδινή	1651,80
	Κοσμηράς	Κοσμηρά	1229,38
	Μπιζανίου	Νέον Μπιζάνιον	1167,05
	Αμπελείας	Αμπελεία	931,51
	Μανολιάσης	Μανολιάσα	1176,62
	Λογγάδων	Λογγάδες	989,83
	Κράψης	Κράψη	2560,89
	Κατσικά	Κατσικάς	1341,40
	Καστρίτσης	Καστρίτσα	1200,31
	Βασιλικής	Βασιλική	890,65
	Δροσοχωρίου	Δροσοχώριον	1068,32
	Ηλιοκάλης	Ηλιοκάλη	329,71
	Πλατανιάς	Πλατανιά	535,41
	Δαφνούλας	Δαφνούλα	1455,66
	Κουτσελιού	Κουτσελιόν	1189,18
	Χαροκόπιον(πρώην κ. Πετροβουνίου)	Χαροκόπιον	147,21
	Μουζακαίων	Μουζακαίοι	776,96
	Πλάτανος (πρώην κ. Πετροβουνίου)	Πλάτανος	125,40
	Περιβλέπτου	Περίβλεπτος	1125,22
	Κρανούλας	Κρανούλα	1087,56
	Κρύας	Κρύα	1323,81
	Λιγκιάδων	Λιγκιάδες	2508,24
	Περάματος	Πέραμα	752,41
	Κρυόβρυσης	Κρυόβρυση	1652,70
Μάζιας	Μάζια	1422,23	
Αμφιθέας	Αμφιθέα	597,40	
Σπόθων (πρώην κ. Κρυόβρυσης)	Σπόθοι	55,34	
Νήσου Ιωαννίνων (νήσος)	Νήσος Ιωαννίνων	462,85	

Τέσσερις περιοχές του δικτύου Natura 2000 εμφανίζονται στην περιοχή παρέμβασης. Δύο από αυτές βρίσκονται εξολοκλήρου εντός περιοχής παρέμβασης:

α) Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) «*Λίμνη Ιωαννίνων*» με κωδικό GR2130005 και

β) Ζώνη Ειδικής Διατήρησης (ΖΕΠ) «*Ευρύτερη περιοχή πόλης Ιωαννίνων*», με κωδικό GR2130012,

και δύο περιοχές έχουν μικρό μόνο μέρος τους εντός περιοχής παρέμβασης:

α) ΕΖΔ «Όρος Μιτσικέλι», με κωδικό GR2130008 και β) ΕΖΔ «Ευρύτερη περιοχή Αθαμανικών Ορέων» με κωδικό GR2130013

Ενότητα 3. Ανάλυση SWOT

3.1 Παρουσίαση των δυνατών και αδύνατων σημείων καθώς και των ευκαιριών και απειλών για την περιοχή παρέμβασης

Προκειμένου να αποτυπωθεί η στρατηγική του προγράμματος αλλά και στη συνέχεια η ανάλυση των δράσεων, έχει πραγματοποιηθεί με μέριμνα της ομάδας υποστήριξης της ΜΟΔ αρχική καταγραφή ανάλυσης SWOT για την περιοχή (δυνατά – αδύνατα σημεία, ευκαιρίες – απειλές), η οποία παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Τα δυνατά σημεία και οι αδυναμίες αφορούν τους «εσωτερικούς πόρους και ικανότητες, ενώ οι ευκαιρίες και οι απειλές αναφέρονται σε εξωτερικούς παράγοντες (περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς) που μπορεί να επηρεάζουν την κατάσταση.

3.1.1 Αρχική αποτύπωση SWOT ανάλυσης της περιοχής

3.1.1.1 Δυνατά σημεία

- Η πόλη των Ιωαννίνων (μαζί με το νησί της λίμνης) αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας, η οποία σε συνδυασμό με το κάστρο της πόλης και τους ορεινούς όγκους αποτελούν **αξιόλογα τοπιολογικά στοιχεία**.
- Η λίμνη Παμβώτιδα και η λεκάνη απορροής της ανήκει στο **Ευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών ΦΥΣΗ 2000** λόγω των σημαντικών ενδιαιτημάτων και της σπάνιας βιοποικιλότητας της και προβλέπεται να θεσπιστούν μέτρα διατήρησής της (υπό έκδοση ΠΔ λίμνης Παμβώτιδας).
- Η ευρύτερη περιοχή της Λίμνης Παμβώτιδας με το νησί, την πόλη των Ιωαννίνων και το σπήλαιο Περάματος αποτελούν ήδη σήμερα **σημαντικό τουριστικό πόλο**.
- Πολλά αξιόλογα κτίσματα περιμετρικά της λίμνης όπως το κάστρο και οι κατοικίες του, τα μοναστήρια του νησιού, το τζαμί αλλά και η λαογραφία, οι μύθοι και οι παραδόσεις καταδεικνύουν **την μεγάλη πολιτιστική αξία της λίμνης**. Επίσης, οι παραδοσιακές δραστηριότητες, όπως η αλιεία **και η** γαστρονομία, συνιστούν στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς.
- **Η αρδευτική αξία της λίμνης είναι μεγάλη**, καθώς αποτελεί την κύρια πηγή κάλυψης των αναγκών άρδευσης των καλλιεργειών καλύπτοντας το 70% περίπου των αναγκών. Η άρδευση είναι απαραίτητη για την εξασφάλιση μεγαλύτερης ποσοτικά και καλύτερης ποιοτικά απόδοσης των καλλιεργειών
- **Η λίμνη είχε ανέκαθεν σημαντική αλιευτική αξία**, γεγονός που δικαιολογεί την ύπαρξη μεγάλου αριθμού αλέων στο παρελθόν, οι οποίοι προέρχονταν κυρίως από το Νησί και το Πέραμα. Η ύπαρξη εμπορεύσιμων ιχθυοπληθυσμών στους υγροτόπους προυποθέτει ένα υγιές οικοσύστημα με υψηλή ποιότητα νερών και υδρόβιας βλάστησης

- Η λίμνη και κυρίως οι περιμετρικές της λιβαδικές εκτάσεις προσφέρουν πλούσια **βοσκήσιμη ύλη** για μακρά περίοδο του έτους, αλλά και νερό για τα κτηνοτροφικά ζώα
- Η λίμνη έχει **θηραματική αξία**, ωστόσο το κυνήγι έχει απαγορευτεί, στην προσπάθεια διατήρησης των σπάνιων και ενδημικών ειδών της.
- Το **επιστημονικό ενδιαφέρον** για την λίμνη είναι μεγάλο αφού προσελκύει το ενδιαφέρον επιστημόνων από πάρα πολλές ειδικότητες και αντικείμενα όπως βιολογία, ιχθυολογία, λιμνολογία αρχιτεκτονική τοπίου, γεωγραφία. Γεωλογία, βοτανική, οικολογία κ.α
- Η λίμνη παρουσιάζει απεριόριστες δυνατότητες για **περιβαλλοντική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση** αναφορικά με τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης ανθρώπου-λίμνης αλλά και στην ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα περιβαλλοντικά ζητήματα και ειδικότερα στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η λίμνη
- **Οι δραστηριότητες αναψυχής στη λίμνη** όπως πεζοπορία παρατήρηση τοπίου και πουλιών, ψάρεμα, ιστιοπλοΐα, κωπηλασία, ποδήλατο, τρέξιμο, φωτογράφιση της φύσης και της βιοποικιλότητας
- ο Δήμος διακρίνεται από μια θετική πληθυσμιακή δυναμική, αλλά και από ένα αρκετά μορφωμένο και αναβαθμισμένο εκπαιδευτικά ανθρώπινο δυναμικό και ιδίως η **ύπαρξη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων**.
- Η ύπαρξη **σημαντικών υποδομών όπως μεταφορικών** (οδικές, θαλάσσιες και αεροπορικές), και παραγωγικών (βιομηχανικές περιοχές και εγκαταστάσεις), αλλά και η σχετικά καλή ποιότητα ζωής και φυσικού περιβάλλοντος.
- Η ανάπτυξη **τοπικών ποιοτικών προϊόντων** που μέσα από την ανάπτυξη πολλών εναλλακτικών δικτύων διανομής είναι τώρα πιο εύκολη η προώθησή τους.
- Η **σύνδεση** των οικονομικών δραστηριοτήτων της περιοχής (τουρισμός, γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία) με τον πολιτισμό και το περιβάλλον και η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων
- Η ίδρυση του Φορέα Διαχείριση Λίμνης Παμβώτιδας που έχει στόχο την διαφύλαξη της φυσικού οικοσυστήματος, την αποκατάσταση και διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας της Παμβώτιδας με παράλληλη ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον και υιοθετούν την αρχή της αειφορίας.
- Η λειτουργία και εγκατάσταση του βιολογικού καθαρισμού στο πολεοδομικό συγκρότημα των Ιωαννίνων έχει μειώσει σημαντικά την ρύπανση από τα αστικά απόβλητα
- Η πρόθεση συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων για το σχεδιασμό πλαισίου ολοκληρωμένων παρεμβάσεων με τη συμμετοχή και του Πανεπιστημίου
- Η αλλαγή νοοτροπίας ως προς την λίμνη και η ενίσχυση των οικολογικών λειτουργιών της, η χρησιμότητα των οποίων αναδεικνύεται από τις δράσεις που ήδη έχουν υλοποιηθεί τα τελευταία 20 χρόνια.

3.1.1.2 Αδυναμίες της περιοχής

Στην περιοχή έχουν εντοπιστεί μια σειρά από αδυναμίες, δυσλειτουργίες και ζητήματα προς επίλυση.

- **Η ρύπανση της λίμνης** κυρίως λόγω των αστικών, γεωργικών και κτηνοτροφικών αποβλήτων καθώς και των φερτών υλικών από αποπλύσεις εδαφών στην ορεινή ζώνη
- Η **περιβαλλοντική υποβάθμιση** της λίμνης τα τελευταία 50 χρόνια, που έχει σαν αποτέλεσμα: α) την υποβάθμιση των φυσικοχημικών χαρακτηριστικών της, β) την αύξηση του ευτροφισμού, γ) την υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων, δ) την χαμηλή ικανότητα αραίωσης και αυτοκαθαρισμού, ε) την απώλεια/μεταβολή ενδαιτημάτων και εξαφάνιση ειδών, ζ) την αύξηση της απαίτησης σε οξυγόνο, η) την επέκταση των καλαμιώνων, δ) την σημαντική μείωση του όγκου και της στάθμης της κλπ
- Οι **αρνητικές επεμβάσεις στην υδρολογία της** λόγω αστοχιών σε αποστραγγιστικά, αποχετευτικά έργα και έργα ρύθμισης της στάθμης της
- Οι **ασάφειες και ελλείψεις στο νομικό καθεστώς οριοθέτησης** και προστασίας της **λίμνης Παμβώτιδας** αφού μέχρι σήμερα εκκρεμεί η έκδοση ΠΔ σύμφωνα με το οποίο η υδάτινη, χερσαία και ευρύτερη περιοχή της Λίμνης Παμβώτιδας χαρακτηρίζεται ως Περιφερειακό Πάρκο.
- Οι πιέσεις που δέχεται η περιοχή από **αποσπασματικές ενέργειες φορέων και ιδιωτών** καθώς και από την «άτυπη» διάθεση απορριμμάτων
- Η **πίεση για αλλαγή χρήσεων γης** που είχαν σαν αποτέλεσμα την μείωση της έκτασης των υγρών λειβαδιών και αύξηση των καλαμιώνων που οδηγούν στην χαμηλή ποιότητα του νερού της λίμνης και την πτώση της στάθμης του νερού.
- Οι **αυξημένες ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης** που είναι σε ετήσια βάση 17X106 m3 νερού σύμφωνα με στοιχεία του ΙΓΜΕ (2010).
- Η **πίεση που δέχεται το φυσικό αλλά και το πολιτιστικό απόθεμα**, από την υφιστάμενη οικοδομική δραστηριότητα.
- Η **αξιοποίηση της λίμνης ως χώρου αναψυχής, αθλητικών δραστηριοτήτων και τουριστικού πόλο χωρίς να έχει εξεταστεί η φέρουσα ικανότητα του οικοσυστήματος**
- Η **εισαγωγή στην λίμνη ξενικών ειδών, ψαριών αλλά και άλλων οργανισμών τόσο σκόπιμα όσο και από λάθος ή εισβολή.**

3.1.1.3 Ευκαιρίες

- Η μείωση της πίεσης από της γεωργικές κτηνοτροφικές δραστηριότητες που παρατηρείται σαν συνέπεια της ΚΑΠ αλλά και η μείωση της χρήσης εισροών σαν συνέπεια της οικονομικής κρίσης.
- Η τάση για στροφή σε διακοπές κοντά στη φύση, σε περιοχές της ενδοχώρας με φυσικό κάλλος, οι **διακοπές περιπέτειας**, η ανάπτυξη καλοκαιρινών δραστηριοτήτων στη φύση ενδεχομένως και με την απόκτηση δεξιοτήτων αθλητικών ή άλλων για παιδιά – εφήβους και νέους
- Η ολοκλήρωση των **οδικών αξόνων**, τόσο της Εγνατίας όσο και της Ιόνιας Οδού θα βελτιώσουν την πρόσβαση στην περιοχή.
- Ύπαρξη χρηματοδοτικών πλαισίων για θέματα τοπικής ανάπτυξης, πολιτισμού, περιβάλλοντος, τουρισμού, γεωργίας, κτηνοτροφίας, αλιείας, μεταποίησης για την αξιοποίηση, επέκταση, αναδιάρθρωση, αναβάθμιση όπου απαιτείται των αντίστοιχων

τομέων. Η αξιοποίησή τους προϋποθέτει την οργανωμένη διερεύνηση και τον σχεδιασμό για δράσεις στις αντίστοιχες κατευθύνσεις.

3.1.1.4 Απειλές

- Η οικονομική κρίση που **θέτει εν αμφιβόλω τους προγραμματισμούς** για επενδύσεις και τις εκτιμήσεις για τον περιορισμό των εισροών από τη γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή.
- Η **κλιματική αλλαγή** και οι επιδράσεις της κυρίως στο υδάτινο οικοσύστημα της περιοχής
- Η αξιοποίηση της λίμνης από νέες χρήσεις πχ αθλητικές αποτελεί απειλή του φυσικού περιβάλλοντος εάν δεν γίνει μελέτη φέρουσας ικανότητας
- Το υψηλό ποσοστό ανεργίας λόγω της οικονομικής κρίσης.

Ενότητα 4. Παρουσίαση της Στρατηγικής

4.1 Στρατηγικοί Στόχοι

Ο βασικός στρατηγικός στόχος του «Προγράμματος Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων για την περιοχή της λίμνης Παμβώτιδας» (εφεξής «Πρόγραμμα Παμβώτιδας»), όπως αποτυπώνεται στο **Μνημόνιο Συνεργασίας – Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης είναι «η αποτελεσματική προστασία του οικοσυστήματος, η διαχείριση των κύριων λειτουργιών του με τρόπο συμβατό με την προστασία του και η ανάδειξη της λίμνης ώστε να αποτελεί έναν σημαντικό πόλο επισκεψιμότητας για την περιοχή».**

Ο σχεδιασμός του προγράμματος αλλά και η επιλογή των στρατηγικών και ειδικών στόχων ακολούθησε το «Παγκόσμιο Όραμα Λιμνών» και τις επτά βασικές του αρχές¹ :

Αρχή 1 : Η αρμονική σχέση μεταξύ ανθρώπων και φύσης είναι απαραίτητη για την αειφορία της λίμνης

Αρχή 2 : Η λεκάνη απορροής μιας λίμνης είναι το λογικό σημείο έναρξης του σχεδιασμού και των αειφορικών δράσεων για την αειφόρο χρήση της

Αρχή 3 : Η μακροχρόνια, proactive προσέγγιση, η οποία σκοπεύει στην αποτροπή των αιτιών υποβάθμισης μιας λίμνης είναι απαραίτητη

Αρχή 4 : Η πολιτική της ανάπτυξης και λήψης αποφάσεων για την διαχείριση της λίμνης πρέπει να βασίζεται στην επιστήμη και στην όσο το δυνατόν καλύτερη ενημέρωση

Αρχή 5 : Η διαχείριση της λίμνης για την αειφόρο χρήση της απαιτεί την επίλυση των συγκρούσεων μεταξύ των ανταγωνιστικών χρηστών των πόρων της, λαμβάνοντας υπ' όψη τις ανάγκες της φύσης, των τωρινών και των μελλοντικών γενεών

Αρχή 6 : Πολίτες και άλλοι εμπλεκόμενοι πρέπει να συμμετέχουν ουσιαστικά στην αναγνώριση και επίλυση των κύριων προβλημάτων της λίμνης

Αρχή 7 : Η καλή διοίκηση βασισμένη στην αμεροληψία, στην διαφάνεια και στην εξουσιοδότηση όλων των εμπλεκόμενων είναι σημαντική για την αειφόρο χρήση της λίμνης.

Για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη που επιδιώκεται με το Πρόγραμμα Παμβώτιδας αναμένεται να υλοποιηθούν παρεμβάσεις που θα καλύπτουν τους ακόλουθους **5 Στρατηγικούς Στόχους (ΣΣ)** και τους επί μέρους **Ειδικούς Στόχους (ΕΣ)** στους οποίους αυτοί αναλύονται στη συνέχεια:

¹ –Περισσότερες πληροφορίες :<http://www.ilec.or.jp>

Σ.Σ.1. Προστασία και διατήρηση του οικοσυστήματος (χλωρίδας, πανίδας και οικοτόπων) και ρυθμιστικό πλαίσιο άσκησης δραστηριοτήτων

Ο στόχος αυτός επικεντρώνεται στην προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των προστατευτέων αντικειμένων του οικοσυστήματος της λίμνης με την κατάρτιση και εφαρμογή κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας αλλά και σχεδίων διαχείρισης (αρμοδιότητας του Φορέα Διαχείρισης). Παράλληλα αφορά στην επιστημονική παρακολούθηση βιοτικών μεταβλητών (κατάσταση διατήρησης) του οικοσυστήματος καθώς και στην ενημέρωση, εκπαίδευση και κατάρτιση του πληθυσμού και την ευαισθητοποίησή του στην επίτευξη του στόχου της διατήρησης. Τέλος αφορά στην ανάληψη λοιπών θεσμικού χαρακτήρα διαχειριστικών δράσεων προστατευόμενης περιοχής όπως π.χ. καθορισμός των ορίων της παράχθιας ζώνης και του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, εξειδίκευση του θεσμικού πλαισίου για την ρύθμιση των αντλήσεων/γεωτρήσεων, με σκοπό την προστασία της λίμνης και τέλος μέτρα φύλαξης και επιτήρησης της προστατευόμενης περιοχής της λίμνης

Ειδικοί στόχοι:

- 1.1. Παρακολούθηση και διαχείριση προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων
- 1.2. Ρύθμιση δραστηριοτήτων συμβατών με το οικοσύστημα για αειφορική λειτουργία (διαχειριστικά σχέδια)
- 1.3. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση - εκπαίδευση
- 1.4. Αποτροπή παράνομων δραστηριοτήτων και ενεργειών
- 1.5. Διαχείριση καλαμιώνων και αποκατάσταση παραλίμνιων περιοχών

Σ.Σ.2. Περιορισμός της επιβάρυνσης από εισροές στη λίμνη (από δίκτυα αποχέτευσης, από φορτίο όμβριων υδάτων κ.λπ.)

Ο στόχος επικεντρώνεται στην μείωση της επιβάρυνσης της ποιότητας των νερών της λίμνης, που προέρχεται από αστικά λύματα και απορρίμματα, φερτά υλικά ορεινής ζώνης, εισροές από τις πεδινές καλλιεργούμενες εκτάσεις αλλά και τις πτηνο/κτηνοτροφικές και μικρές μεταποιητικές μονάδες. Αφορά επίσης στην πρόληψη των επιπτώσεων στη λίμνη από την απορροή των ομβρίων από τον αστικό ιστό της πόλης (αυξημένη απορροή από διαπεράστες επιφάνειες, όπως δρόμοι, στέγες και κήποι και ρύπανση από οικιακές και βιομηχανικές υπερχειλίσσεις ομβρίων), που υποβαθμίζουν την ποιότητα του νερού αλλά και την αισθητική της εικόνα (από επιπλέοντα σκουπίδια, βιομάζα, μπλουμ, κηλίδες κ.λπ.). Αφορά τέλος στην παρακολούθηση της ρύπανσης που προκαλείται από τις εισροές υδάτων στη λίμνη.

Ειδικοί στόχοι:

- 2.1. Περιορισμός εισροής φερτών υλών από τις απορροές στο «ορεινό» τμήμα
- 2.2. Περιορισμός εισροών από αποστραγγιστικές τάφρους πεδινής ζώνης
- 2.3. Ολοκλήρωση διαχείρισης αστικών λυμάτων και εξάλειψη απορροών στη λίμνη
- 2.4. Περιορισμός απορρίψεων μέσω δικτύου ομβρίων και βελτίωση της αισθητικής εικόνας της παραλίμνιας ζώνης,
- 2.5. Περιορισμός ρύπανσης από απόβλητα πτηνο/κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων

Σ.Σ.3. Βελτίωση της υφιστάμενης ποιότητας των νερών και του ιζήματος, και αποκατάσταση των υδρολογικών συνθηκών της λίμνης

Στοχεύει στην συνεχή παρακολούθηση των συνθηκών ευτροφισμού στη λίμνη και στον πυθμένα της και ιδίως των παραμέτρων N, P, O₂, μακροφύτων, βένθους, φυτοπλαγκτού κ.λπ., οι οποίες καταγράφουν την οικολογική κατάσταση της λίμνης. Επίσης στοχεύει σε άμεσες παρεμβάσεις για την βελτίωση των συνθηκών αυτών που επιδιώκουν την αδρανοποίηση του ιζήματος, την καλύτερη οξυγόνωση των βαθύτερων στρωμάτων της κλπ. Τέλος στοχεύει στην αποκατάσταση των υδρολογικών συνθηκών της λίμνης (π.χ. αναδιαμόρφωση τμήματος της ακτογραμμής στο νοτιοδυτικό τμήμα της λίμνης και επικοινωνίας κάποιων πηγών με τη λίμνη) με στόχο τη βελτίωση της συνολικής εικόνας και της ικανότητας αυτοκαθαρισμού του οικοσυστήματος.

Ειδικοί στόχοι :

- 3.1. Παρακολούθηση των παραμέτρων που σχετίζονται με τον ευτροφισμό της λίμνης (νερό – ίζημα)
- 3.2. Βελτίωση των συνθηκών ευτροφισμού της λίμνης – μέτρα άμεσης παρέμβασης για την βελτίωσή τους
- 3.3. Αποκατάσταση υδρολογικής ισορροπίας και τροφοδοσίας με νερά πηγών - Βελτίωση συνθηκών αυτοκαθαρισμού της λίμνης
- 3.4. Εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών για τη βελτίωση και αποκατάσταση των συνθηκών.

Σ.Σ.4. Αειφορική άσκηση των οικονομικών δραστηριοτήτων γεωργίας, κτηνοτροφίας και αλιείας

Ο στρατηγικός αυτός στόχος αφορά στην συνέχιση της άσκησης της γεωργοκτηνοτροφικής και αλιευτικής δραστηριότητας με τρόπο συμβατό με την διατήρηση του οικοσυστήματος. Επιδιώκει την προώθηση φιλικών με το περιβάλλον λύσεων για τη μείωση της ανεξέλεγκτης άρδευσης, τη μείωση της χρήσης λιπασμάτων, τη διαχείριση των κτηνο/πτηνοτροφικών εγκαταστάσεων κ.λπ., προκειμένου να περιοριστεί η χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων που καταλήγουν στο οικοσύστημα, η υπεράντληση και αλόγιστη χρήση νερού κ.λπ. Επίσης αφορά στην διαχείριση της ιχθυοπανίδας για αλιευτικούς και όχι μόνο σκοπούς, με δράσεις όπως ο εμπλουτισμός της λίμνης με ψάρια ή/και λειτουργία του ιχθυογενετικού σταθμού αφού μελετηθεί η τυχόν επιβάρυνση στο φυσικό περιβάλλον της λίμνης.

Ειδικοί στόχοι:

- 4.1. Περιορισμός ανεξέλεγκτης χρήσης αντλήσεων και νερών άρδευσης
- 4.2. Περιορισμός χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων
- 4.3. Βέλτιστες πρακτικές στην λειτουργία πτηνο/κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων για μείωση της επιβάρυνσης στα νερά
- 4.3. Αποκατάσταση συνθηκών άσκησης αλιευτικής δραστηριότητας.

Σ.Σ.5. Ανάπλαση – ανάδειξη παραλίμνιας ζώνης και περιμετρικών περιοχών και αειφορική άσκηση της τουριστικής δραστηριότητας και της αναψυχής.

Στοχεύει στην βελτίωση των υποδομών για την ανάδειξη της παραλίμνιας περιοχής, του υδάτινου σώματος και του νησιού (διαδρομές, συνδέσεις, δραστηριότητες κ.λπ.) ως πόλου αναψυχής **με στόχο την αύξηση της επισκεψιμότητας με διασφάλιση της διατήρησης των αξιών της περιοχής**. Επίσης περιλαμβάνει τη διαχείριση των επισκεπτών ώστε να μην επιβαρύνει το οικοσύστημα με την οργάνωση οικοτουριστικών διαδρομών-μονοπατιών και ξεναγήσεων στην λίμνη, με σημεία παρατήρησης και δράσεις προσέλκυσης επισκεπτών με ειδικά ενδιαφέροντα και με τη δημιουργία δικτύου ποδηλατοδρόμων. Τέλος αφορά στην αποκατάσταση και ανάδειξη του αστικού και παραλίμνιου μετώπου, με σχεδιασμό δράσεων αναψυχής όπως περιπατητικής και ποδηλατικής διαδρομής κ.λπ. εφόσον δεν επιβαρύνεται η λειτουργία του οικοσυστήματος.

Ειδικοί στόχοι :

- 5.1. Βελτίωση της αισθητικής εικόνας στην παραλίμνια ζώνη και στο νησί
- 5.2. Αναβάθμιση – βελτίωση συνθηκών άσκησης τουριστικών δραστηριοτήτων συμβατών με το φυσικό οικοσύστημα
- 5.3. Αναβάθμιση υποδομών δημόσιου χώρου που σχετίζονται με την κίνηση και διαχείριση των επισκεπτών
- 5.4. Αποφυγή υπέρβασης της φέρουσας ικανότητας στην άσκηση της τουριστικής δραστηριότητας και αναψυχής
- 5.5. Προστασία των ακτών από τη διάβρωση.**